

Dame i gospodo, dragi prijatelji

Imala sam 25 godina kada je hCA Banja Luka osnovan i bila sam prisutna u momentu osnivanja. Danas hCa Banja Luka ima 25 godina i fizički nisam prisutna sa vama, ali jesam svojim duhom. Velika mi je čast što ste me pozvali na ovu godišnjicu. Nažalost, borim se s dugim Covidom, pa ne mogu doputovati u prekrasnu Banja Luku. Voljela bih doći drugi put, jer je predugo vremena prošlo od kad sam zadnji put bila.

Moje ime je Miriam Struyk i sada sam direktor programa u PAX -u, holandskoj mirovnoj organizaciji. Prije 25 godina PAX se zvao IKV, a mi smo bili vrlo aktivni u okviru hCa. hCa je međunarodna mreža aktivista za ljudska prava i mir, od kojih su tada mnogi već saradivali jedni sa drugima u doba Hladnog rata. hCa je mreža koja je formalno stvorena neposredno nakon pada Berlinskog zida s idejom da evropskim građanima garantira vrijednosti Helsinškog sporazuma: ljudska prava, mir i demokratiju. Osigurati zajedničku i slobodnu Evropu – od temelja. Ta nada, taj pojam da se Evropa može oblikovati prema našim idealima, bio je kratkog daha i slomljena je prvenstveno izbijanjem rata u Jugoslaviji.

hCa aktivisti postali su blisko povezani sa građanima Bosne i Hercegovine. Slogan 1991. bio je „Bez obzira hoće li se zemlja raspasti ili ne, građani će ostati zajedno“. Kancelarija je osnovana u Sarajevu, a kasnije i u Tuzli. U tom gradu je u oktobru 1995. organizovan veliki međunarodni skup. Učestvovala sam na toj Skupštini u Tuzli, a početkom 1996. napustila Holandiju da živim i radim u Bosni, te podržim razne hCa projekte i kancelarije u BiH.

1996. poslije rata smo mogli otputovati u Banja Luku da tražimo ljude koji žele biti dio ove mreže i otvoriti kancelariju. Tako smo upoznali Lidiju Živanović. Ostalo je istorija.

Nevladinu organizaciju uvijek čini mnogo ljudi i ne vrti se samo sve oko jedne osobe. U stvari, isticanje jednog pojedinca ne čini suštinu nevladine organizacije; Nevladine organizacije predstavljaju ideju koju utjelovljuju mnogi: osoblje, volonteri i mnogi drugi. Međutim, budući da je godišnjica, ipak ću sebi dopustiti da barem jednom stavim osnivačicu u središte pažnje. Lidija i centar pažnje nisu prirodna kombinacija; Lidija je skromna. Ali Lidija je takođe bila predana, inteligentna, hrabra i puna upornosti. Arhitektka koja, iako je tvrdila da ne poznaje rad nevladinih organizacija, imala je to u genima. Mogla je, kao niko drugi, povezati ljude i slušati ih. Ona je bila ta koja je, uz vrlo malu pomoć drugih, osnovala hCa Banja Luka. Zajedno sa Zoranom Levijem napravljeni su prvi koraci, ali su se ubrzo počeli angažovati drugi ljudi, često nakon dugih rasprava u vrtu hCa kancelarije. Lidija je blisko saradivala s Nadom Gulubović iz Udruženih žena kako bi osnažila i povezala žene. Ohrabрила je Aleksandru Petrić da zajedno sa hCa Tuzla pokrene omladinsku mrežu; i mogla bih navesti još mnogo primjera. Lidija je radila sa ženama, sa mladima, sa manjinama. To je bilo nekako paradoksalno, jer zaista nije razmišljala o kategorijama ljudi; Lidijino razmišljanje bilo je inkluzivno, mnogo prije nego što je to postalo popularna riječ nevladinih organizacija. Lidija je bila ta koja je sprovela intelektualne ideje hCA u praksu, koja je stvorila prostor za ljude da se okupe i razgovaraju, da budu građani. Mislim da je 1998. hCa izdala knjižicu pod nazivom „Hvala na Pitanju“, knjigu u kojoj su ljudi izrazili svoje mišljenje i osjećaje. Ubrzo je postalo jasno da ljudi cijene činjenicu da se ne fokusira samo na to da li su im prava povrijeđena, već da su ih pitali i kako su nakon teških ratnih godina. Ovaj pristup je tipičan za Lidiju, a tipičan i za hCa Banja Luka.

Lično sam mnogo naučila od Lidije. Tada sam bila mlada, došla sam iz druge zemlje, i iako sam pokušala da shvatim "to" u BiH, naravno da nisam. Zapadna arogancija i naivnost nikome nisu nepoznati, uključujući i mene. Dobro se sjećam da je na jednom od naših putovanja kroz Bosnu, Lidija u određenom trenutku, pomalo iznervirana, izvukla svoj dnevni red iz torbe. Sadržavao je statističke podatke o ljudima bivše Jugoslavije. Umorno je rekla: „Ovo prije rata nisam imala, a ni ovo nisam znala. Ali vi stranci stalno se pitate ko je Bošnjak, ko je bosanski Srbin i kakav je bio nacionalni sastav sela i gradova kroz koje prolazimo. Za mene je to glupo i pogoršava stvari.“ Ovo je dobra lekcija, jer sam se u pokušaju da shvatim šta se dogodilo držala i ove vrste podataka, plavih otisaka i statistike, dok je ono što je zaista važno bilo vrijednosti, prava i ljudi.

A ljudi su ono što je suština hCa Banja Luka. Do sada su mnogi radili za hCa Banja Luka, a mnogi drugi su bili uključeni na neki drugi način. hCa Banja Luka postala je potpuno nezavisna organizacija, sa dugoročnim fokusom, za ljude i za njih, bez obzira na njihovo porijeklo. hCa Banja Luka istrajava jer se radi o ljudima koji imaju mogućnosti da kreiraju vlastite živote i budućnost.

Veoma sam zahvalna svima koji su bili i jesu dio hCa Banja Luka, zahvalna na onome što sam naučila od vas, na prijateljstvu i na zabavi koju smo imali. Hvala vam što ste mi dozvolili da budem dio vaše zajednice nekoliko godina i na strpljenju koje ste imali sa mnom. Pomoglo mi je da postanem ono što jesam.

25 godina hCa Banja Luka, to je mnogo, mnogo ljudi! Puno ljudi od kojih mnogo i ne poznajem, ali se ipak nekako osjećamo kao porodica. Čestitam vam od srca i želim vam još mnogo godina. Još mnogo godina, ne zato što su organizacije važne, već zbog vaše misije da uključite sve, pružite svima mogućnosti i kreirate bolju budućnost zajedno. Nije uvek lako, ali je veoma važno. Živjeli!

Rotterdam, Miriam Struyk